

KURCZĘ (45) *sb n*

sg *N* kurczę (7). ◇ *G* kurczęcia (4). ◇ *D* kurczęciu (1). ◇ *A* kurczę (1). ◇ *L* kurczęciu (1). ◇ *pl N* kurczęta (12). ◇ *G* kurczęt (5). ◇ *A* kurczęta (12). ◇ *I* kurczęty (2).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. zool. *Pisklę kury domowej; pullus BartBydg, Mącz; pullus gallinaceus Mącz, Cn; foetus gallinarum Mącz (43) : BartBydg 126b [2 r.];* lecie rychley kokofz kurczęta wylęże niżli zimie. *FalZioł IV 19b, I 99a, V 19b [2 r.], 64;* dawala thefz tha zophia kurczęta yaycza na byefzyady *LibMal 1544/92v; BielKron 299;* Foetus gallinarum, Kurczęta. *Mącz 133b, 127a, 135b, 143d, 221d, 330d [2 r.], 389d; GórnDworz Q8v; Strum P; Pullaster – Młode kurczę. Calep 874b, 874b [2 r.], 1084b; SarnStat 378, 901, 903; CiekPotr 42.*

W połączeniach szeregowych (4): Infantes de brutis et avibus etiam dicitur, Kurczęta/ Gołębięta/ Wrobleta y ynſze ptałżetá. *Mącz 118d; Foetura, Płód/ to yeſt yágnięta/ cielęta/ kurczęta y inſzich zwierząt młody płód. Mącz 133b; RejZwierc 234v; SarnStat 303.*

W przeciwstawieniu: »kurczę ... orzeł« (1): Naydzye tákowych dofić/ ktorzy nic nye vmyawlfy/ fadzą ſie ná wyełkye rzeczy/ będąc proſtmi zakámi kokofſá ſie by kokofz lámá nád ſwemi yáycy/ s kthorych ſie tylko kurczęta á nye orłowye wylągáya. *GliczKsiąż L6.*

W porównaniach (10): *RejWiz 72v, 123, 160; Turek ony wſzytki niezgodné Kſiążetá/ Po iednemu pozbięrał/ iákoby Kurczęta. KochZg A3; BudNT Matth 23/37; SkarŻyw [236]; CzechEp 18; WujNT Matth 23/37, Luc 13/34 marg; Pipio – Pifcze iako kurcze. Calep 808a.*

Zwrot: bibl. »zgromadzać *itp.* jako kokosz kurczęta pod skrzydła« = (*super*)*congregare ... quemadmodum gallina (a. avis) (congregat) pullos (a. pullitiam, a. nidum) suos(-am, -um) sub alas (a. pennis) PolAnt, Vulg [szyk zmienny] (5):* Ilekroć chciałem zgromadzić dzieci twoie/ iáko zgromadza kokofz kurczęta ſwoie pod ſkrzydłá/ á niechćieliſćie? *BudNT Matth 23/37; CzechEp 18; WujNT Matth 23/37, Lue 13/34, Zzzzz2v.*

2. *Zestawienia w funkcji nazwy astron.: Plejady, gromada gwiazd w konstelacji Byka (2) :*

»Kokosz z Kurczęty« (1): Pleiades, signum coeleste, etc., pliades, gallina vel babky vel cocosz s kurczęty *BartBydg 117b.*

»Nasiadka z Kurczęty« (1): Pleiades, Latine Vergiliaea Verni temporis significatione quo oriuntur, Gwiazdá niebieska. Poſpolity lud zowie náliádká s ſwemi kurczęty. *Mącz 304b.*

Synonim: 1. pisklę.

Cf KURCZAK, [**KURZĘ**]